

Hur ska Katolska kyrkan och Bilda arbeta tillsammans?

Arbetsmaterial för pastoralrådssammanträdet den 10 oktober 2009 Marielund

Detta arbetsmaterial är uppbyggt i två delar

1) *Allmän information.* Denna del består av ett grundläggande avsnitt om folkbildning som försöker besvara tre frågor: Vad är folkbildning, varför stöder staten folkbildningen och varför skall vi katoliker syssla med folkbildning? Det andra avsnittet i denna del behandlar timrapporter. Det försöker besvara frågan om varför det är viktigt för Bilda att stiftet rapporterar in timmar. Den ger ett grundläggande svar på vilka typer av verksamhet som kan rapporteras och reglerna för rapporterbar verksamhet.

2) *Praktiska övningar.* Denna del består av två övningar. Övning ett behandlar den verksamhet som finns i församlingarna. Syftet här är att få en kartbild över den verksamhet som redan nu sker i de olika församlingarna. Övningen hjälper församlingarna att se nya möjligheter och utvärdera befintlig verksamhet. Detta hjälper även Bilda i vår planering. Den andra övningen behandlar frågan: Vad vinner stiftet och framförallt församlingarna på samarbetet med Bilda och på att man bemödar sig med att rapportera in verksamhet? Här tas avslutningsvis en praktisk fråga runt rapporteringen upp.

STOCKHOLMS KATOLSKA STIFT
DIOECESIS HOLMIENSIS

1. Folkbildning, vad är det?

Stats- och kommunbidragsgrundat

”Vad är detta med folkbildning och varför får man pengar för det?” Svaret på den frågan visar också varför folkbildningen på ett ideologiskt plan är viktig även för den katolska kyrkan.

Begreppet ”folkbildning” syftar på det arbete som bedrivs i studieförbund (nio stycken) och folkhögskolor. Folkbildningen utvecklades i början av 1900-talet. Man kan se den som folkrörelsernas (t ex nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen) väg för att bereda sina medlemmar bildning och kunskap. Utbildningsnivån var mycket låg och de flesta hade inte mer än något års skolgång bakom sig.

Tanken var att en höjd kunskapsnivå skulle möjliggöra och leda till att människor medvetet, fritt och aktivt engagerade sig i samhällsfrågor. Därmed skulle man uppnå de samhälleliga förbättringar respektive folkrörelse eftersträvade. Alltsedan dess intar folkbildningen en viktig plats i demokratiseringen av det svenska samhället. Detta utgör skälet för regeringens stöd till svensk folkbildning.

Folkbildningens verksamhetsformer har förändrats i takt med samhällsutvecklingen. Idag utgör kulturprogram och utbildningar av skilda slag en stor del av verksamheten. Formerna för folkbildning varierar. Man hittar kurser, studiecirkel, konserter, seminarier och ledarutbildningar. Men effekten är alltid densamma. När människor träffas, som inte brukar träffas, uppstår nya idéer och nya insikter.

Varje år träffas miljontals människor hos Sveriges nio studieförbund för att dela med sig av sina kunskaper och utbyta åsikter. Detta innebär ett slags korsbefruktning som utvecklar inte bara dem som deltar, utan hela samhället. I folkbildningssammanhang talar vi om att studiecirkeln, en grupp människor som träffas för att gemensamt söka kunskap i dialog, utgör en grundläggande demokratisk process som leder till fördjupat engagemang.

Det finns alltså en koppling mellan bildning, människors medvetenhet om det egna sammanhanget och ideellt engagemang. Människors ideella engagemang ses som en viktig del av samhällets demokratiseringsprocess. Odemokratiska krafter i ett samhälle vill motverka ett mångfacetterat (även kyrkligt) ideellt engagemang hos ett samhälles medborgare.

Demokratiska processer kan betecknas som demokratiska endast i den mån de präglas av öppenhet, frihet och frivillighet. Därför är just begreppen ”öppenhet”, ”fritt och frivilligt” präglade och vägledande för hur Bildas studieverksamhet skall utformas. Detta är liknande grundprinciper som präglar andra Vatikankonciliet (1962-1965) dokument om religionsfriheten, ekumeniken och andra religioner. Därmed så betraktar även den katolska kyrkan dessa termer som grundläggande för det religiösa engagemanget.

Det ovan sagda är ett viktigt skäl till statens stöd av folkbildningen. Detta utgör också en del av den ideologiska grunden för varför folkbildningstanken är värdefull i den katolska kyrkan.

Statens stöd till folkbildning och därmed kriterierna för och syftet med den verksamhet som kan rapporteras in för ekonomiskt stöd, är fastlagt i ”Förordningen om statsbidrag till folkbildningen”. Syftet med statens stöd till folkbildningen är att stödja/bidra till

1. verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin.
2. att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang och deltagande i samhällsutvecklingen.
3. att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället.
4. att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Kommunernas stöd till och vision med folkbildningen varierar kraftigt i landet. Därmed varierar även de kommunala riktlinjerna för folkbildningen.

2. Timrapporteringen

De statliga och kommunala bidragen utgör den ekonomiska grunden för Bildas verksamhet i stiftet. Detta bidrag ges till studieförbunden endast för verksamhet som uppfyller riktlinjerna för folkbildning. Dessa är fastställda av regeringen och den av regeringen utsedda representanten, Folkbildningsrådet. Förutsättningen för att statsbidraget delas ut är att verksamhet rapporteras från församlingen till Bilda. Enkelt sagt, utan inrapporterade timmar kan Bilda inte fullgöra det uppdrag Biskopen har gett Bilda.

Man skiljer på tre typer av verksamhet:

- Studiecirklar
- Annan folkbildningsverksamhet
- Kulturprogram

Studiecirkeln

Här kan man rapportera till exempel konfirmandundervisning, kateketträffar, introduktionskurser i katolska kyrkans tro, föräldrasamtal, förberedelseträffar för en pilgrimsresa, samtal om den nya församlingsordningen eller påvens nya encyklika. Men det kan även handla om mer samhälls- och kulturorienterade cirklar såsom introduktion i det svenska språket och samhället, studier i hemlandets kultur och historia. Till exempel skulle man kunna arrangera cirklar i chilensk stickning, filippinsk politik, nigeriansk sång eller i libanesisk dans.

Några riktlinjer för studiecirkeln:

- Minst tre deltagare inklusive ledaren
- Minst nio studietimmar á 45 minuter fördelade på minst tre tillfällen
- Minst 13 års ålder
- Max fyra i undantag åtta timmar i sträck
- Max tre gånger i veckan.
- Max 12 deltagare

Detta är endast ett riktmärke. Stora konfirmandgrupper kan man av så väl pedagogiska skäl som för rapporteringens skull med fördel dela upp. Detta betyder då att där så är möjligt måste man rekrytera kateketer för att ta hand om dessa grupper. Likaså kan man om det gäller en grupp som är större bedöma från fall till fall om det inte går att hårbärgera ett större antal i cirkelarna, t ex vid cirklar för kateketer, en föräldragrupp eller en introduktionskurs.

Annan folkbildningsverksamhet

Här kan man i princip rapportera in all annan verksamhet: Det vill säga stora grupper som körer (12 deltagare och uppåt), barngrupper (13 år och yngre), läger (om det finns ett bildningssyfte med lägret och det inte är för stort < 80-100 deltagare), predikade reträtter, föreläsningar med seminarier och kurser.

Här finns inga andra begränsningar än att det skall vara minst tre deltagare inklusive ledare.

Kulturprogram

Detta kan handla om utställningar, vallfärder, teater-, musik-, dansföreställning med mera. Förutsättningen för att det skall kunna räknas som statsbidragsberättigad verksamhet är att det sker vid ett tillfälle och under minst 30 minuter. Det sker inte på distans utan publiken/deltagarna förutsätts närvara vid evenemanget.

OBS Andakter, mässor, tysta reträtter, gudstjänster, sammanträden, idrott och lek kan inte räknas som folkbildning!

3. Övning ett, Verksamheten

Vad finns i församlingen?

På ett separat blad finner ni en övning för att identifiera den verksamhet som kan finnas i er församling. Många gånger är det lätt att bli hemmablind, vilket kan innebära att man inte alltid ser och tänker på all den verksamhet som faktiskt äger rum i egna församlingen. Därför denna övning.

Vilka behov har församlingen?

En fråga som Bildakonsulenter ställer när de kommer ut i en församling är: Vilka behov har ni och vad kan vi hjälpa er med? Även denna fråga kan vara svår att ge ett snabbt och konkret svar på om man inte är hemma på folkbildning. Därför ber vi nu er att som del två i denna övning läsa nedanstående text och i grupp samtala om frågan: Vad tror ni stiftet och församlingarna skulle behöva hjälp med av studieförbundet Bilda? Försök gärna sammanfatta det ni kommer fram till på ett papper eller redovisa muntligt. Om ni har konkreta förslag för en särskild församling eller ett dekanat, namnge då detta.

När man funderar över vad man vill ha hjälp och stöd med så är det viktigt att ha klart för sig att det finns en direkt korrelation mellan antalet inrapporterade timmar och storleken på det stöd Bilda kan ge. Rapporterar man in 50 timmar så kan man inte förvänta sig att Bilda kan betala t ex en ungdomsresa till Rom. Rapporterar man in 1000 timmar kan vi betala en del osv. Rapporterar man in 50 timmar så är man dock med och bidrar till att Bilda kan ta fram ledarutbildningar, studieguider osv för hela stiftet.

På gång nu:

Bilda tar i samarbete med stiftet fram arbetsmaterial till studiecirkel under hösten 2009 eller våren 2010. Några exempel:

- Den nya församlingsordningen
- Riktlinjer för katekesen
- De orientaliska katolska kyrkorna, boken Guld, Rökelse och Myrra

Därutöver arbetar vi bland annat på

- ett koncept för ledarutbildningar tillsammans med KPN och SUK.
- ett koncept för kursen "Förebyggande av sexuella övergrepp".
- ett koncept, tillsammans med KPN, för SUK:s projekt "Bibeljeopardy".

Bilda kommer också att erbjuda kurser i ledarskap, volontärledarskap, konflikthantering samt på stiftets förfrågan ta över kurserna om förebyggandet av sexuella övergrepp i församlingarna. Bildas utbildningar av cirkelledare är ett gott stöd till församlingarna samt ett sätt att bygga långsiktiga relationer och en långsiktighet i församlingarnas katekesundervisning.

Bilda är ett studieförbund för kyrka och samhälle. Det betyder att vi också arbetar med bildning som inte är direkt orienterad mot tro och teologi. Vi kan alltså även arbeta med katolska kyrkans mångkulturella verklighet. Vi arbetar med t ex folkmusik, varför inte arbeta tillsammans med t ex filippinsk, nigeriansk eller arameisk folkmusik, eller med dans, teater och matlagning? Vi kan arbeta frågor som hur det mångkulturella perspektivet kan komma till sin rätt och berika verksamheten och hur man kan nå fram med integrationsfrågor, och öka det ideella engagemanget hos församlingens invandrargrupper?

Denna typ av arbete i en församlingskontext bidrar till 1) att skapa en hemmahörighet i församlingen och att livets olika dimensioner kan rymmas i kyrkan och därmed kanske också i Gudsrelationen; 2) ökat engagemang. 3) att stödja Biskopens vision om att stiftets mångkulturella verklighet växer samman till en katolsk enhet.

4. Övning två, Vad vinner församlingen och stiftet på att verksamhet rapporteras?

Frågan är varför kyrkoherdar och andra ansvariga skall rapportera verksamhet. Vilka är argumenten för detta? Det finns två grundargument, ett ideologiskt orienterat och ett ekonomiskt pragmatiskt.

Sedan finns naturligtvis frågan: Generar inte timrapporteringen en massa arbete och extra administration?

Diskutera nedanstående två argument. Håller de, behöver de kompletteras?

Diskutera problemet – ökad administration. Finns det flera möjliga lösningar på detta? Fungerar den lösning som presenteras?

Presentera i plenum.

1) Ideologiskt argument

Detta argument kan delas upp i två delar:

- A) Folkbildningens betydelse för demokrati och ideellt engagemang. Detta stärker på sikt lekmanna-apostolatet.
- B) Detta sker på biskopens uppdrag och genom att rapportera in timmar möjliggör man för Bilda att fullgöra Biskopens vision för Bildas arbete med stiftet samt att genomföra de konkreta utbildningar Biskopen har gett Bilda i uppdrag att genomföra.

Utöver de motiv och den vinst för stiftet som biskop Anders i olika sammanhang har redogjort för i samband med att stiftet ansökte om medlemskap i Bilda så betyder rapporterad verksamhet att:

- Bilda utifrån de inrapporterade timmarna exempelvis kan bidra till en organiserad och samordnad utbildningsverksamhet i stiftet. Därmed förmedlas utökade möjligheter till utbildning.
- Bilda med sin kompetens inom pedagogik och ledarskap kan hjälpa stiftet med kompetensutveckling för ledare och utbildare.
- Stiftet blir aktivt delaktig i den positiva kraft som svensk folkbildningstradition står för, t ex ökad bildningsnivå och medvetenhet och därmed möjlighet till ökat engagemang i kyrka och samhälle. Detta betyder att lekfolket stärks i sitt engagemang och sin kallelse.
- Bilda kan i samarbete med, och på förfrågningar från stiftet, dess församlingar, nämnder, utskott och organisationer ta fram utbildningar, kurser, studiematerial, kursmaterial, pedagogisk hjälp och i vissa fall ge ekonomiskt stöd.

Detta kan innebära att även om församlingen St. N.N eller gruppen N inte ser en konkret egen vinst med att man rapporterar in sin verksamhet så får man indirekt del i vinsten genom att resurser därmed skapas för stiftet i dess helhet eller genom att ett dekanat får hjälp med t ex en kateketutbildning.

2) Ekonomiskt pragmatiskt argument

Att rapportera verksamhet kan naturligtvis även innebära att församling St. N.N eller gruppen N direkt ser betydelsen av att man fyllt i rapporterna då man erbjuds en konkret utbildning eller får studiematerial och undervisningsmaterial (vilket naturligtvis innebär ett konkret ekonomiskt värde) eller till och med ett mindre ekonomiskt stöd.

De inrapporterade timmarna utgör basen för Bildas ekonomi och därmed förutsättningen för att Bilda skall kunna utföra arbetet med stiftet. Utan timmar inga utbildningar och inget stöd. Det ekonomiska statliga och kommunala bidrag Bilda tar emot för de inrapporterade timmarna kommer såväl stiftet som församlingarna till del. Resurserna skiftar mycket mellan olika delar av landet. Detta beror till stor del på att de kommunala bidragen varierar från kommun till kommun beroende bland annat på möjligheten att rapportera både lokalt aktivitetsstöd och studietimmar. Kommunerna bedömer sinsemellan denna dubbelrapportering olika. De flesta församlingar rapporterar redan in verksamhet för det kommunala aktivitetsstödet. I de fall där dubbelrapporteringen inte är möjlig får Bilda dock statsbidraget för den inrapporterade verksamheten. Rapport-

tering av verksamhet lönar sig i vart fall och Bilda håller reda på kommunens policy. Det behöver inte församlingen göra.

Några exempel på de bildningsresurser med vilka Bilda kan stödja stiftet och församlingarna:

- Bidrag till inköp av studiematerial och biblar (till exempel för konfirmandundervisningen).
- Stöd och hjälp med utbildningar.
- Stöd och hjälp med studiehandledningar
- Utbildningar av kateketer, ledare och förtroendevalda (t ex föreningsteknik, ledarskap, att leda volontärer, kursen i förebyggande av sexuella övergrepp).
- I enskilda fall ett visst ekonomiskt stöd för särskilda arrangemang
- I enskilda fall stöd med lokaler.

3) Hantering av den ökade administrationen

Grunden i detta är att Bilda hjälper till och stöder så långt man förmår. Men vi kan inte fylla i listorna åt alla grupper i alla delar av landet.

I församlingen finns normalt sett många volontärer och en stor villighet och vana vid att engagera sig. Kanske finns någon pensionär i församlingen med erfarenhet från SKS eller FS. Denne skulle kunna bli Bilda-ambassadör i församling och fylla i eller se till att timrapporterna fylls i.